

A Roma Kultúra Világnapján

Az Egyházak Világtanácsa szervezésében India kormánya, és pünkösdi-karizmatikus cigány közösségek kezdeményezésére 1971. április 8-12. között a Londonban, illetve a Nagy-Londonhoz tartozó Orpingtonban megtartották az I. Roma Világkongresszust. Az Indiából és huszonkét-huszonhárom (más források szerint: kilenc-tíz) más országból érkezett küldött április 8-át a Romák Világnapjává nyilvánította. 1990-ben az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) április 8-át a Roma kultúra világnapjává nyilvánította.

Ádof, a primás nótaszerző

A száz éve született Oláh József végigmuzsikálta Újpest jeles, szebb napokat látott vendéglátóhelyeit. A Brunovszky nagyvendéglőt, a Horváth kertet, az Otótót... Kottaismerő cigányprimásként folyamatosan képezte magát és zenekarát. Neki jutott a legtöbb vendéglátásban eltöltött év is az újpestiek szórakoztatására. Precíz, jó muzsikus volt, de nevét, mint nótaszerző írta be a történelembe. *Zúg a vihar a Bakonyban...* című szerzeménye az országos hírnévig repítette.

Oláh József atyai nagyapja az érsekújvári vasútállomáson, a Pest felől érkező utasoknak muzsikált. A település egyik nevezetessége volt, hogy cigányzenével fogadták a városba érkező vendégeket. El is terjedt a „zenés állomás” híre a monarchiában. Oláh viszont megunt, elege lett, és elhatározta, eladja érsekújvári házát, amiből, ha Pesten nem is, de Újpesten takaros lakást vásárol. Családostul felszállt a vonatra, és búcsút intett az állomáson muzsikáló kollégáknak! Fia, Oláh Adolf már itt nevelkedett, és az Egek Királynéja-templomban fogadott örök hűséget hitvesének. A pár tragikus balszerencséje folytán tizenhárom gyermekük halt meg egy-kéthónaposan. A kor gyógyíthatatlan csecsemőbetegségei: a torokgyík, a tüdővész vagy a fogláz vitte el őket. A szülők elkeseredettségükben úgy határoztak, hogy elhagyják a várost. Adolf, amint megtudta, hogy felesége újra áldott állapotba került, az első adódó lehetőségre csomagolt. Tizennegyedik gyermekük, Oláh József, a telet követő márciusi hónapban Kecskeméten született meg, és hál’ Istennek meg is maradt. A család nagy öröme, féltett kincse, apja után az Ádof becenevet kapta. A pár hónapos kiseddel visszaköltöztek Újpestre, a Mária utcába. Mert aki újpesti, az akárhogy is van, újpesti marad! – vallotta az apja.

Józsefet szerették, féltették, tizenhárom gyermekük helyett. A fegyelmezett ifjú délelőtt az elemi iskolában volt jeles növendék, délutánjait a zeneiskolában töltötte a piacnál, onnan az apjához villamosozott a vendéglőbe tanuló primásnak. (Egy cigányzenésznek mégiscsak a bandában való muzsikálás a legnagyobb rutin és tapasztalás.) Így fiatalon ismerte a kottát, az összhangzattant, de tudta azt is, hogy szól a zenekar munka közben. A vendégekkel való kapcsolatot, a vendéglátói műfaj fortélyait is elsajátította. Erre pár év múlva nagy szüksége lett, ugyanis édesapja hirtelen elhunyt, s a tizenégy éves fiú és édesanyja kereső nélkül maradt. Oláh József tovább képezte magát, és segédprimásként az Árpád út 63. szám alatt található Vigadó Kávéházba került. Itt három évig tanította őt *Sovánska* Sándor, a népszerű zenekarvezető. Teljes értékű primásként, tizenhét évesen saját bandája élére állhatott. Korkezdvevényes Működési Engedélyt kapott. Szabadidejében nótákat írt és zenét szerzett: *Tudod-e, hogy május estén...* és a *Három kislány...* című szerzeményeire már a szélesebb közönség is felfigyelt.

Régi Újpest cigányai címmel készül egy kiadvány sok-sok történettel, archív dokumentumokkal, fotókkal, az 1830-as évektől a Megyeri csárdában muzsikáló zenészekről 1994-ig, a roma önkormányzat megalakulásáig – ígéri Molnár István Gábor, az Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat elnöke. Addig is bemutatunk néhány neves cigányzenészt a készülő kiadványból.

Leendő feleségét gyerekkorától ismerte, de édesanyját annyira szerette, hogy csak harminchat évesen nősült. Házasságából három leánygyermek született. A Petőfi utcai kis lakásból a Corvin utcába költöztek. Volt olyan nap, amikor az újpestiek a *Jó ebédhez szól a nóta* című rádióműsorban hallgathatták őt, este pedig a vendéglői vacsoránál élőben élvezhették játékát. Kialakult vendéggöze, törzsközönsége is. Zenekarában többségben voltak a rokonok, például a nagybögös Farkas családban az apától a fiú kapta meg a hangszerét. Az öreg Farkas különleges bögösnek számított, mert a csárdások alatt, miközben húzta a basszust, hangszerével együtt táncolt. Csodájára jártak Palotáról is a parasztok, a Brunovszkyról kényszerűen átkeresztelt Brunóba, vagy a vele szemben lévő Horváth-kertbe.

A szívbeteg Ádof ötvenhét évesen hunyt el. Feleségére és gyermekeire örökül hagyott nótái után járó jogdíjaiból évekig élt a család. Oláh Józsefnek fiúgyermek – aki hangszerét tovább vihette volna – nem született, de legidősebb lánya Mária mindenért kárpótolta, zongoraművészként diplomázott.

A Farkas család

A *Pepi* becenevű Farkas család Felvidékről Újpestre való beköltözése az 1800-as évek végére tehető. *Farkas* József már itt született 1908-ban. A família férfi tagjai a muzsikából keresték meg a család kenyerét. József testvére, *Rezső* egy Németországi turné során kint maradt, és a német rádió zenekarába került. József cimbalmosnak tanult, de a háború kerekbe törte az ő és vele együtt több zenész pályáját is. A szórakoztatásnak nem kedvező időszakban más munka után kellett nézni.

A *Tinnyéről* érkező *Balog* szegkovács családba nősült, akiből többen zöldség-gyümölcs kereskedők lettek az újpesti piacon. Házasságát a muzsikusszülők igen elleneztek, de nem tudtak mit tenni, a fiatalok a nagy tiltás hatására megszöktek. Bár a *Balogok* felmenői közül akadt *Csobánka*, *Tinnye* és *Piliscsaba* körzetében működő kárpáti cigánybíró is, a Farkas fiú családját ez sem hatotta meg. Egy zenésznek csak egy zenész sarj lehet a párja – kötötték az ebet a karóhoz. Újpestre már csak úgy tértek vissza, hogy az első gyermek gömbölyödött. A Palóc utcai albérletből a sokasodó gyereksereg miatt kötöttek ki a Barakkban. Onnan pedig, amikor az újpesti zsidókat 1944. július 1-3. között deportálták Auschwitzba, beköltöztek a pár sarokkal arrébb húzódó Tél utca 86. számú ház megüresedett lakásába. Óriási minőségi változás volt a komfort nélküli szoba konyhából, bekerülni egy három szoba, fürdőszobás lakásba. Saját udvarrészsel, ahol József felépítette, ráadásul téglából, az első műhelyét, mert időközben kitanulta apósa mellett a szegkovács szakma fortélyait. Először csak nézte, hogy forgatják a vasat a tűzben, ebből mi lesz, abból mi lesz, utána ő is beszállt az akkor nagyobb mennyiségben gyártott bakancsszeg készítésébe. Minden a legnagyobb rendben volt, míg az elhúzódó kórházi ápolás után haza nem érkezett a Tél utcai ház tulajdonosa a haláltáborból. Bement az asztalos Szabó bácsihoz, aki szó nélkül kivette a komód aljából az ütött-kopott bádogdobozt. Visszaadta, a háziúr megőrzésre nála hagyott családi aranyát. Saját lakásába belépve meglátta a gyereksereget. Maguk mit keresnek itt?

Több hónapi huzavona után Kertész bácsi azt mondta: „Nézze Farkas úr, most tudtam meg, hogy a családomból senki sem maradt életben, úgy döntöttem elhagyom Magyarországot. A házat eladom az egyik barátomnak, és megbeszélem vele, hogy maguk apránként kifizetik a lakást.” Így maradhatott az időközben tizenegy gyermekkel gyarapodott Farkas család a lakásban. A fiúk közül őt a műhelyben, később a szegkovács ktsz-ben dolgozott. A fűjtatás mellett a koksztörés volt a gyerekek legfontosabb munkája. A megfogott darabot kalapáccsal úgy kellett eltalálni, hogy az ütés az ökölbe szorított kéz hüvelyk- és muta-

Farkas József és Balog Erzsébet
(Újpest, 1926.)

tóujja között képződött résen csattanjon. Így nem repültek szerteszéjjel a jól égő por- és kocszdarabkákká. Gyakorlat kellett hozzá, hogy az ujjait és körmeiket szét ne verjék a gyerekek.

A 86-os telekből és a Tél utca régi arcából is csak két hatalmas fa maradt a Virág utca sarkán álló tízeleteres épület mellett. Az utat kiszélesítették, a régi földszintes, belsejüdváros házakat lebontották, helyükbe négy- és tízeleteres szürke, sárga, piros panelházak épültek. A kovácsok is elfogytak a Farkas családból, elhunytak vagy kiöregedtek.

Egy hete sincs, hogy elhunyt, Farkas István, „a Pecser” aki a legtovább vitte a kovács szakmát. István a lakatosságot is kitanulva díszmű kovácsoltvas termékeket gyártott. Kaput, rácsokat, csillárokat készített gépesített műhelyében. A korrekt áron dolgozó mester megrendelői egymásnak adták a kilincset, mert a kulcsin mellett a használhatóságra is nagy figyelmet fordított. Nem mindegy, hogy egy kerítésen a csigák, rózsák, egyéb díszek hogy adják ki magukat. Milyen vastag az anyag, messziről hurkapálcának tűnik-e a kerítés vagy megvan a látványa.

A következő nemzedékből van, aki üzletember Montrealban, van az MTV-ből harminc év után kikerült kellékes, aki most régiségekkel foglalkozik, Legtöbben kereskedelmit végzetek, de található köztük nem is akármilyen érzékenységű költő is, Gy. Feige Márta személyében.

Tojás, a prímás

Nemrégiben még az oláh cigányok is a magyar nótára meg a muzsikuskok által megszólaltatott cigányzenére mulattak, miként általában mindenki, aki szórakozni, házasodni, keresztelni kíváncskozott. Ennek a korszaknak jól bevált hegedűse a lakodalmaktól temetésekig Csóka Ödön, közszájon forgó nevén a Tojás volt. 1936. január 8-án született Újpesten. Édesapja, Csóka István, a kitűnő muzsikusk az összes fiú gyermekét tanítja bőgőn, hegedűn, brácsán, kinek melyik hangszer gondolta. Fiainak a zene a munkájuk, egyben szenvedélyük is lesz, csakúgy, mint az övé volt a boldog békeidőkben.

Ödön több oknál fogva nem törekedett a muzsikusk pályára, a biztos fix pénz jobban érdekelte. A munkásosztályé a hatalom! E korabeli mondat is hozzájárulhatott döntéséhez. Így került a *Hajógyárba* a szegkovácsok mellé. Kibírta az első napokat, a nehéz fizikai munkához is hamar hozzászokott. Dolgozott az *Újpesti Szegkovács Ktsz*-ben, megszűnése után pedig a Bútorgyárban. Hétvégén azért el-eljárt muzsikálni. Formában tartotta magát, mintha érezte volna, később jelentős szerep elé állítja őt a sors.

Az újpesti cigánybálok rendezésében élen járt a Csóka család. E régi szokást a háborús évek múltával Csóka Anna (közismert nevén: *Bari Ammus*) szervezte meg. Nagynénjétől a stafétabotot Tojás vitte tovább. Társasági emberré, az újpesti muzsikuskok központi figurájává, kovászává vált. A Károlyi utca egyik oldalán a piac zöldség-gyümölcs kereskedései, a cigánysor, más néven a c-vágány húzódik. Szemben, a páros oldalon a Lóverseny iroda, az Erkel Gyula Zeneiskola és a Két Kupa bisztró. A piac Templom utcai sarkán működött a Kupa, avagy Dózsa, amit a cigányok Tiszti Klubnak becéztek. Ki hogy ismerte a mára papír-írószerként üzemeltetett régi kocsmát. Cigánybandáért lagzi vagy bármilyen hakni végett a Kupába kellett menni, Tojáshoz. Ő énekelte, alkudta ki a pénzt! A kedves megrendelőhöz illő bandát volt képes kiállítani a jó fülű és a nem annyira füles kuncaftoknak egyaránt. Természetesen pénztárcák szerint is zseniálisan kalkulált. Mennyi és mi fér bele mindenki meglegedésére. A muzsikuskok is rendre betértek érdeklődni a bisztróba. Ha nem volt ott a Tojás, és a piacon sem látták kávézni, akkor a hatalmas söntéspult mögött álló csaposnál lehetett – amolyan korabeli mobilként – üzenetet hagyni vagy éppenséggel kapni. A banda toborzása is itt zajlott. Ilyenkor egy asztal köré került az üzlet összes szabad ülőalkalmatossága. Körbevették Ödönt. Ő pedig

papírra, számológépekre, hol mire írta fel sorban a neveket, meg azt, hogy ki milyen hangszeres... Minden hozzá fordulónak adott valamilyen testhezállók munkát. Ha akadt olyan, aki nem fért be a zenekarba, az biztosan számíthatott a bál jegyszedői vagy ruhatáros feladatára.

1964-ben megnősült. Elvette a muzsikusi családból származó Csömör Máriát Házasságukból két lány, Mária és Margit, valamit egy fiú, Ödön született.

Tojás másik specialitásának a házaknál megrendezett lakodalmak számítottak. Ilyenkor lakásra rendelték a fodrászt, hadd nyírja meg az asszony mellett az embert és a gyerekeket is. A készülődés családi hangulata volt a fontos. A két részre szakadt rokonság egyik fele mindenáron a másik felet akarta kiszolgálni. Sürögni-forogni, pakolászni. A kisebb lakásokból sokszor a bútor is kikerült az udvarra, hogy legyen elég hely a násznép számára. A zenészek rendre hozták hangszereiket, hogy bármikor be tudjanak szállni a felfogadott banda mellé egy kis örömeire a régi nóták, ritka nóták vetélkedőjébe.

Tétre, helyre, befutóra! Szól a fogadási lehetőségeket felsoroló tábla. Tojás szenvedélye a Lovi volt. A Bokiban (*Lóversenyirodában*) ötforintos alappal lehetett indulni. Viszont a kisbokinál vagy zugsbokinál egy-két forintért is játszhatott a kispénzű, de kockáztatni akaró ember. Csóka Ödön infarktusban hunyt el, alig múlt negyvenhét éves. Temetésén a népes rokonság mellett talán utoljára jött össze Újpest és Palota cigánysága. Amikor a megyeri pap jelt adott, hogy leereszthetik a földbe, a Palotáról érkezett oláh cigányok zokogva borultak a halott muzsikusi koporsójára.

Rövidkaraj, a dobos

A fátyolos énekű *Dudus* primás, *Pipi* cimbalmos, aki megeresztett mutatouja körmeivel pengette ki a piccicatót, a bőgője fölé hajló *Csunkó* Józsi, a düvöző karjával. Akik emlékeznek rájuk, meggondolják: csengőfrászunk orvoslói voltak ők? Mint száz évvel korábban *Patikárus* Ferkó, a Bach-korszak honfibújának gyógyszerésze, vagy a két kor közt *Magyari Imre*, Trianon felcsere.

Olvassuk most középük, aki ezeket a jó újpesti muzsikusokat rossz időben helyhez juttatta, formában tartotta és igazságot tett köztük, a tömzsi *Jónás* Jóska, a *Rövidkarajt*.

A békebeli békében a vendéglős megtalálta a muzsikusát, s ha bevált, kényeztette, mint a jó szakácsnéját. A Otót tulajja, özv. *Ott* Ottóné meghallgatta az ősz oroszán Oláh József szerzeményét, a *Zúg a vihar a Bakonybánt*, és a nótaszerző primást nyomban szeretőjévé fogadta. Zenekarának nem is volt gondja az államosításig. Hanem akkortól a kocsmák, vendéglők számozott vendéglátóipari egységgé lettek, tapasztalatlan üzletvezetőkkel, korrupt kerületi Vendéglátóipari Igazgatósággal, a zenészeknek Műsorirodával. A cigányok azt sem tudták, melyiket kenjék, hova delázzanak. Ekkor lépett a képbe Jónás József zupás szanitéc őrmester a bokáját összecsapva. És intézkedett, ellentmondást nem tűrően vagy szép szóval. Hol, hogyan. Én cigány vagyok, vallotta, kiviszlek a Dunára, és szomjan hozlak haza. A tekintélyéhez csak bandát kellett állítania. De nem gond. A Barakk-telepre született, a 48-as dombon együtt nyúzták a hangszereket a Csunkóval, a *Kacsesszal*, a *Tojással*, a *Dagadt Lajcsival*. Te füles gyerek vagy! – mondta és fülemnél fogva kivezetett *Ratamata* bőgős malacbandájából, majd hozott más muzikális továbbszolgáltatókat a seregből.

A Duna Cipőgyár és a Táncsics Bőrgyár báljain úgy szóltunk először, mint a katonazenekar. A fegyelem, az megvolt. Témát! – Vaker Zongorista, dörrent rám, valahányszor elragadott a rögtönözhetnék. Lassan civilizálódtunk. Tánczenét, bécsi keringőt, csárdást játszottunk, és az '56 előtt tilalmas dzsesszből is loptunk a műsorba. De megbecsültük magunkat, mert a gyári bálakat Újpesten, a Váci úton

végestelen végig mind a Rövidkaraj szerezte. A kiemelt munkáskádereket ismerte szilvafa-korukból, ez volt tárgyalásaink másik biztosítéka. Csak egy telefon, pénz sose kellett az úrhatnám irodakukacok megvajazásához.

Anyja nyolcgyerekes özvegy lett, amikor primás apjukat elvitte a kivilágított mentőautó. Beállt munkásnak a Wolfnerba, éjjelente meg úri házakhoz horgolt, hímzett, majd *Wolfner* báróéknak is addig-addig, hogy a báró felfigyelt rájuk. Az Attila utcai sarokházban ingyen lakásba telepítette őket a Barakkból. Anyja ott is nevelte fel mind a nyolc gyereket a Wolfner munkásának. Fegyelem a hűség is. Az én időmben az öregasszony szoknyája körül már fel felbukkantak az unokák, akiket szintén Rövidkaraj fegyelmezett. Velük éppoly keményen bánt, mint velem. Onnan tudtam, hogy a barátom.

Egy-két példa a szervezéseiből. Bemész *Czutor* Aladárhoz a Múso-rirodára, és kérsz tőle C-kategóriát magadnak. Nem muzsikálhatsz nálam azzal, hogy te rektor vagy! Lektor – szerénykedtem. Mindegy! – legyintett. – Engem büntetnek. Ha zongorához ültet, eljátszod neki, hogy *Vásárhelyi sétatéren Béla cigány muzsikál*. A Béla cigány volt a Czutor apja, értettél? De mennyire. Főiskolás koromban életmentőm volt a báli tiszteletdíj a jelességi ösztöndíj mellé. Meg a rodázás: amit rendelt nótákért külön a zsebünkbe csúsztatott a kedves vendég. Ezekről lektor koromra sem tekintettem el. A C-kategóriához elég lett végül, hogy Czutor kiejtette a Fészek tagsági kártyámat személyimből. Akadtak sznobok is a korrupáltak között. Másik példa az újpesti vendéglátóipari igazgató, a Katonapolitikai Osztály hajdani helyettes vezetője, aki a parancsnokát, *Sólyom* Lászlót juttatta bitóra öt tábornoktársával, míg őt magát is el nem ítélték a folyamatossá vált Rajk-pörben. Katonadolog. Nyolc év börtön után vendéglátóipari igazgatóvá rehabilitálták Újpesten. Jött is rendet vágni. Ami azonban Rövidkaraj rendjével ellenkezett. Nagy lóló – avatott be első beszélgetésükbe. – Ilyenekkel dolgozol a kiadód-ban, te értesz a nyelvükön. Ezzel rám osztotta *Kardos* Györgyöt. Meg is értettük egymást a bitanggal. Egyszer támadt koccanásom vele, de Rövidkaraj utasított: Tegyé!l csajt alája! Parancs az parancs, teljesítetem, és a nóta zavartalanul szólt a Ototóná, a Dióba, a Petzzsigáná, a Brunóná. Más kérdés, hogy *Kardos* Györgyöt örök időkre nem sikerült magunkhoz édesíteni. '56-ban visszahúzta a szíve az ávóhoz. Onnan a Magvető Igazgatói székébe katapultált. A rend kedvéért íróasztali fiókjában tartotta szolgálati fegyverét, de azzal először a fia, majd ő végezte ki magát a világból. Rend meg azóta se lett. Bezzeg, ha Kádár elvtárs élne! Hát még Rákosi pajtás! Témát, Vaker Zongorista! – intem most már magamat.

Rövidkaraj a Duna Cipőgyár támogatásával megszervezte és utaztatta a rajkókat, hiszen annyi volt a tehetséges cigány gyerek és oly kevés a lehetséges vendéglátóipari egység. Aztán '56-ban hálából bújtatta a Duna Cipőgyár igazgatóját, aki viszonzásul elbocsátotta a Dunában tanult tímárt és villanyszerelőt. Partra vetett hal lett húségének gyára nélkül. Annyit a szervezői készségéből azért eltanultam, hogy benyomtam az Édesipari Tröszthöz termesternek. Elemében volt, negyven teherautónak parancsolt. Hat busz hozta Megyerre a gyászoló kollégáit, amikor *Lehullott a rezgőnyárfa aranyszínű levele*. Cigány csak egy szál húzta, az is szegkovács.

Mutassad, melyik az ellenséged! Majd én kibékítlek vele! – Ilyeneket szólt és tett. De jó hasznát vennék ma!

Patkó, a szegkovács

Huszzonegy gyermek született *Patkó* Péter és *Kolompár* Júlia házasságából. Volt olyan év, mikor januárban és decemberben is egy-egy. Az első újpesti muzsikus és szegkovács házasság bőséges gyermekáldásából tizenhat megérte a felnőtt kort. A fiúkból majdnem mindenki szeg-

kovács lett. E „seregbe” született harmadikként *Patkó Lajos Pál* is 1909. július 12-én. A kenyér igen sokféle oszlott, ezért a fiúknak hamar meg kellett jelenniük a műhelyben. Szorgalmasan ütötték a vasat az újpesti bőr- és faiparnak! Patkó Pali jó és kitartó kovács lett, és ha voltak is ügyesebbek – őket visszarántotta az ital. *Zsemberi Juliannával* kötött házasságából egy lány és két fiú született. A Barakkban kezdték, úgy hogy az egyszobás lakást bútorral elválasztották, és felesbe fizették egy másik házaspárral a lakbért. Patkó akkor fogadhatta meg, hogy ha belepusztul, akkor is mindegyik gyerekének házat kovácsol össze. Sikerült neki. Volt a Szegkovács Ktsz. tagja, elnöke, később magánzó is. Olyan különleges szegeket, csavarokat készített, amelyekre kevés darabszámban volt szükség, és az iparnak nem érte meg gépsort állítani a termelésükre. Munkatempója példaként szolgált a kollégák számára. Hetvenhét évesen hunyt el, úgy hogy még a Balatont sem látta.

De ne rohanjunk ennyire előre! A második világháború idején a népes Patkó családhoz öt behívó érkezett, az öt hadköteles testvérnek. Közülük *Istvánnak*, a legidősebbnek sürgönyözni kellett, mert épp Érsekújváron rokonlátogatóban járt. Hamar jött is a hír, hogy Istvánt összeszedték és az érsekújvári cigányokkal együtt munkatáborba szállították. A levél végén egy mondat volt: Ne aggódjon drága anyukám, nemsokára otthon leszek! – üzenté az asszonyokkal. Mamának eszébe jutott, hogy István mennyire szeret enni. A munkához enni kell, az én fiam pedig tud dolgozni! Biztos meg vannak vele elégedve – reménykedett. Meg hogy a fia római katolikus, és úgy tudja, hogy csak a zsidókat viszik. Voltak szomszédasszonyok, akik összecsapták a kezüket és jajgattak. Voltak ismerősök, kik nyugtatták Patkónét, hogy jobb mint a front! A négy fiú, pedig bevonult, hogy a németek oldalán áldozzák akár életüket is.

Pár hónap múltán értesítést kapott a család. *Horthy* kormányzó kiünteti a Budai Várban Patkónét, amiért négy fiút adott a magyar haderőnek! De nagydolog! Óriási, még ilyet! Maga a kormányzóhoz megy Patkóné – súgták a cigányok. Volt, aki tudni vélte, hogy pénzt is kap. Az asszony közben többször eltervezte, mit és hogyan fog mondani az Őfőméltóságos úrnak. Esedezve kéri majd, nézzen utána elsősülött fiának. Nem, inkább határozottan, de azt mégsem... Felment hát a Budai Várba, és a díszünnepségen beállt a hosszú sorba, ami előtt elhalad a kormányzó és kiosztja a kitüntetések. Pirosposztag sváb asszonyok, magyarok, mindenféle népek álltak a hideg szélben, vártak. Jól megfázott a kölcsönkért ruhában. Órás késéssel ugyan, de elkezdődött az ünnepség. *Horthy* körül népes kíséret, testőrség. Sorba adja át a plecsniket, fehér kesztyűben kezét nyújt, az asszonyok hajlonganak. Patkóné is sorra kerül, mondaná a magáét, nyitja a száját, de a kormányzó mögötti katona összeráncolja a szemöldökét! Mordul egyet. Szegény asszonynak nem jön ki hang az ajkán, *Horthy* mosolyog és rögtön tovább lép. Újpesten aztán többször elmeséli a történetet, megjegyzi, hogy nem is olyan magas a kormányzó, mint a fényképeken, de szép a ruhája. A család az ezüstszerű medalionnak a vitrinben találta meg a helyét. Patkóék otthonát pár napig nevezetességgént látogatták az ismerősök, csodálkoztak a vitrin előtt, megittak egy cikóriát, beszélgettek.

A háborúnak vége lett, a négy testvér épségben hazajött, de érkezett egy levél is: Patkó István a dachau táborban, közvetlen a felszabadulás előtt, az elégtelen táplálás következtében elhalálozott. Égetéssel tömegsírba került, ezért maradványait kiadni nem bírják. Mama többet nem nézett a kitüntetésre, később a vitrinből valaki ellopta.

Molnár István Gábor